

Fotografija u medijima

Kutle, Klara

Undergraduate thesis / Završni rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Graphic Arts / Sveučilište u Zagrebu, Grafički fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:216:187591>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-28**

Repository / Repozitorij:

[Faculty of Graphic Arts Repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

GRAFIČKI FAKULTET

ZAVRŠNI RAD

Klara Kutle

Sveučilište u Zagrebu
Grafički fakultet

Smjer: Tehničko – tehnološki

ZAVRŠNI RAD

FOTOGRAFIJA U MEDIJIMA

Mentor:

doc. dr. sc. Miroslav Mikota

Student:

Klara Kutle

Zagreb, 2017.

SAŽETAK

U današnje vrijeme, kada su mediji glavni izvor informacija, sve je teže razaznati koje od mnoštva ponuđenih informacija su istinite a koje ne. Prirodno se više vjeruje onima koje uz sebe imaju priloženu fotografiju kao dokaz ili potkrepljenje. One daju osjećaj vjerodostojnosti, jer naš um lakše prihvaća informaciju u slikovnom nego u pisanom obliku. Postoje li određeni uvjeti koje fotografija mora zadovoljiti kako bi dospjela u medijski sadržaj, kako se i koliko takvim fotografijama manipulira, te zašto su fotografije toliko bitne u svijetu medija? To su temeljna pitanja koja se istražuju u ovom radu.

Ključne riječi: fotografija, mediji, vijesti, manipulacija fotografije

ABSTRACT

Media are main source of information nowadays, and it's getting harder and harder to distinguish true and false information. It is in human nature to trust those information that have an attached photo with the text, as a proof or as an evidence. Photography gives a sense of credibility, because human mind comprehends the information more easily if it is visual, rather than written. Are there defined conditions for the photography in order for it to be published in media? Is there there any photo manipulation needed, and in what extent? Why is photography so important in the world of news and media? Those are the basic questions that are being researched in this bachelor work.

Keywords: photography, media, news, photography manipulation

SADRŽAJ

1	Uvod	1
2	Teorijski dio	2
2.1	Početak fotografije	2
2.2	Razvoj digitalne fotografije.....	5
2.3	Fotografija u medijima	7
2.3.1	Novinarstvo i novinarska fotografija.....	7
2.3.2	Dokumentarna fotografija	9
2.3.3	Modna fotografija.....	10
2.4	Fotomanipulacija.....	11
2.4.1	Početak manipulacije.....	11
2.4.2	Retuširanje.....	12
2.4.3	Foto manipulacija kao društvena manipulacija	13
2.5	Fotografija kao utjecaj na društvo.....	16
3	Eksperimentalni dio	17
3.1	Metodologija	17
3.2	Rezultati i rasprava	18
4	Zaključak	29
5	Literatura	30
6	Popis slika i grafikona	31

1 UVOD

Fotografija je u današnje vrijeme neizostavni dio svakog medija; tiskanog i elektroničkog. Krajnji korisnici, a to su čitatelji, nerijetko zbog same fotografije zastanu i pročitaju određeni članak, vijest ili zanimljivost. Moć fotografije je da u trenutku prenese cijeli niz poruka; od pozitivnih do negativnih. Porastom dostupnosti fotografije, mijenja se i način konzumiranja iste; korisnici više ne uzimaju fotografiju kao objektivni dokaz da se nešto zaista tako i dogodilo. Povećava se sumnja u mogućnost manipulacije, kao i sumnja u mogućnost da je objektivnost postala subjektivna, ovisno o tome kakvu poruku urednici žele poslati preko svojeg medija. U samom radu je pregledana promjena načina manipulacije fotografijama kroz vrijeme, kao i prikaz tipa fotografije na koje se nailazi u današnjim medijima. Naglim razvojem elektroničkih medija briše se granica između stvarnih novosti, novosti koje je generirao sam korisnik i izmišljenih novosti. Zajednički element svih modernih načina prenošenja informacija je i dalje fotografija.

U praktičnom dijelu je analizirana objektivnost fotografija, na način da ispitanici ocjene koliko vjeruju svakoj fotografiji.

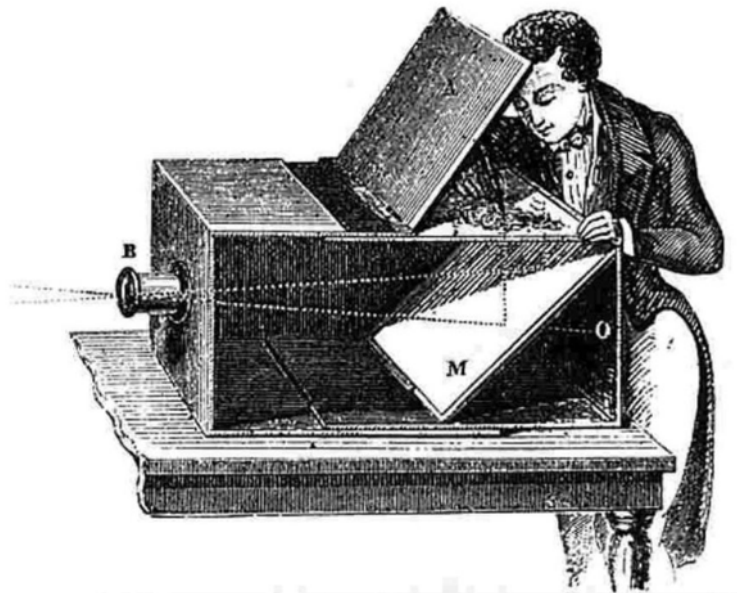
2 TEORIJSKI DIO

2.1 POČETAK FOTOGRAFIJE

Sama riječ fotografija dolazi od grčkih *phos*+*graphis* (svjetlo + kist, pero), što označava crtanje pomoću svjetla.

Fotografiju definiramo kao postupak dobivanja trajne slike nekog objekta, djelovanjem određenog dijela EM spektra (u većini slučajeva vidljivog dijela u rasponu od 380 do 700 nm) na podlogu koja je osjetljiva na svjetlost. Svjetlost, koja dolazi od izvora, se reflektira od realnog objekta i projicira se na podlogu osjetljivu na svjetlost, pomoću detaljnog optičkog sustava. Svjetlost uzrokuje promjene na podlozi, koje su fotokemijske (kod klasične) ili fotoelektrične (kod digitalne fotografije).

Još u 4. st. pr.n.e. kod Aristotela nailazimo na prve bilješke o napravi u kojoj kroz rupu nastaje slika. Tijekom povijesti je postala poznata pod terminom *camera obscura* (u doslovnom prijevodu: tamna komora).

Slika 1 Camera obscura

Dobivena slika je pretamna, dok se povećanjem otvora dobije svjetlija slika koja je manje oštra. Nakon godina pokušavanja rješavanja tog problema, 1659. godine Barbaro stavlja sabirnu leću na otvor i time dobivamo preteču objektivu.

Prvom fotografijom se smatra «Pogled s prozora kod Le Grasa», nastala 1826., a autor je Nicephore Niepce. Ekspozicija je trajala oko 8 sati, na način da je staklena ploča premazana fotoosjetljivom tvari; neosvijetljeni dijelovi su ostali nepromijenjeni pa su se mogli isprati sa ploče. Njegov partner, Daguerre, nastavlja s istraživanjima i 1839. godine obznanjuje kako je pronašao način za proizvodnju permanentnog pozitiva. Dagerotipije, kako su kasnije nazvane, su bile stranično neispravne i nisu se mogle kopirati. Slika je bila kvalitetna, sa vremenom ekspozicije od 15 minuta, što je omogućilo početak snimanja portreta.

U Engleskoj se paralelno razvija kalotipija, od strane Talbota. Za razliku od dagerotipije, kalotipija je kao rezultat imala negativ koji je mogao proizvesti neodređeni broj pozitiva.

Tijekom godina je došlo do raznih izuma i unaprjeđivanja cijelog postupka, a jedan od ključnih trenutaka je izum fotografskog filma od strane Eastmana. [1,2]

Slika 2 Niepce - Pogled s prozora

Početak 20. stoljeća se patentira pankromatski film, koji je bio osjetljiv na cijeli vidljivi spektar. Odmah nakon toga, braća Lumière stvaraju I prvi system kolor fotografije. 1907. godine u prodaji se nalazi prvi komercijalni film u boji (Autochrome), a 1935. se u prodaju pušta prvi moderni kolor film (Kodachrome). Sav razvoj filmova i tehnika je doživio vrhunac u pojavi digitalne fotografije koja je postepeno tijekom godina zamijenila sva dotadašnja dostignuća novim tehnikama.

Krajem 19. stoljeća su se paralelno sa razvojem tehnika razvijali i sami fotografski aparati. Leica (Slika 2.) je konstruirana između 1911. i 1913. godine, a nakon desetak godina je puštena i u prodaju, sa 35 mm filmom.

Slika 3 Leica

2.2 RAZVOJ DIGITALNE FOTOGRAFIJE

Russel Kirsch je rotacijskim skenerom skenirao fotografiju svoga sina i time je nastala jedna od prvih digitalnih fotografija rezolucije 176x176 piksela, dimenzija 5x5 cm. Prvi CCD (Charged Coupled Device) je predstavljen u listopadu 1969. godine, a radilo se o senzoru sa nizom fotoosjetljivih jedinica spojenih u redove, koji su pretvarali svjetlo u električne signale. Tim izumom (Boyle i Smith) je pokrenut razvoj digitalne fotografije. Ostali dijelovi fotoaparata su preuzeti iz analognih fotografskih aparata. Sony je 1981. Otkrio prvu elektroničku kameru sa CCD senzorom, tzv. Sony Mavica. Radilo se o analognom fotografskom aparatu koji je snimao signale na floppy disketu. Na disketu je istovremeno moglo stati oko 25 fotografija. Imao je izmjenjive objektivne i senzore s rezolucijom 570x490 piksela (veličine 10x12mm). Razvojem informatičke tehnologije i izumom mikroprocesora, računala su postala pristupačnija široj publici. Tijekom 1992., objavljen je prvi JPEG standard, format koji je mogao kompresirati slikovne i video zapise i na taj način olakšao pohranu i omogućio širenje fotografije.

Slika 4 Sin Russella Kirscha, jedna od prvih skeniranih fotografija

Konstrukcija digitalnih fotografskih aparata se razlikuje od analognih u tome što digitalni imaju senzore koji su osjetljivi na svjetlo (CCD i CMOS senzori), koji pod povećalom mikroskopa izgledaju kao saće, koje su ustvari receptori svjetla. Svjetlo ulazi kroz objektiv fotografskog aparata, nakon čega pada na receptore, koji ovisno o intenzitetu upadne svjetlosti pretvaraju svjetlosni signal u električni. Broj piksela je vezan uz broj ćelija, što znači da povećanjem broja ćelija imamo i veći broj piksela u digitalnom zapisu, pa time i detaljniju fotografiju.

Današnja digitalna fotografije je uvelike uznapredovala, a popularnost digitalne fotografije zahvaljujući dostupnosti i načinima dijeljenja nastalih fotografija stalno raste. Zahvaljujući modernim digitalnim fotografskim aparatima, krajnji korisnik može postići kvalitetne fotografije uz laganu uporabu, bez potrebe za poznavanjem načina funkcioniranja analognih fotografskih aparata. [3]

2.3 FOTOGRAFIJA U MEDIJIMA

2.3.1 Novinarstvo i novinarska fotografija

Novosti i informacije su oduvijek imali visoku vrijednost među ljudima. Prije pojave načina umnožavanja i zapisivanja, postojali su putujući pjevači, bardovi, koji su prenosili novosti iz naselja u naselje. Prije razvoja tiskarskih strojeva, knjige su se umnožavale ručnim prepisivanjem. Izumom tiskarskog stroja, olakšala se mogućnost širenja informacija među ljudima. Tijekom renesanse su tiskali letci koji su se dijelili zajedno sa rukopisima s novostima o ratovima i razvoju u zemlji.

Slika 5 Naslovnica Gazette de France iz 1775.

Francuska je 1630ih. dobila svoje prve novine, *Gazette de France*. Tijekom 18. stoljeća su se SADom širile novine koje su su bile posvećene ideji revolucionarnog rata. Krajem 18. stoljeća je omogućena sloboda tiska, što je kao rezultat imalo razvoj tiskarstva i novinarstva. Izumom parne preše i rotacije u 19. stoljeću, tisak je uznapredovao i omogućio još brže širenje novosti. Sredinom 19. stoljeća je postojalo preko 2500 različitih naslova novina, te su po prvi puta uvedene i fotografije u novinama. Nakon početka primjene raster tehnike, omogućeno je tiskarima da reproduciraju tonove fotografija uz pomični tekst. Do početka dvadesetog stoljeća, većina novinskih kuća su redovito tiskale raster fotografije uz svoje novinske članke.

Širenjem dostupnosti i tržišta, došlo je do potrebe da se vizualno unaprijede same novine. Naslovi su se počeli podebljavati, uvodili su se dijelovi sa ilustracijama i humorom. Radi povećanja čitanosti, uvela se i tzv. žuta štampa. Radi se o dijelovima novina u kojima su se stavljale netočne ili preuveličane informacije, kako bi se povećala naklada. Krajem 20. stoljeća i početkom 21. stoljeća dolazi do pomaka sa tiskanog u digitalno izdanje. Informacije i novosti se počinju dijeliti preko weba čim se dogode, a sve manje preko samih tiskanih novina.[3,4,5]

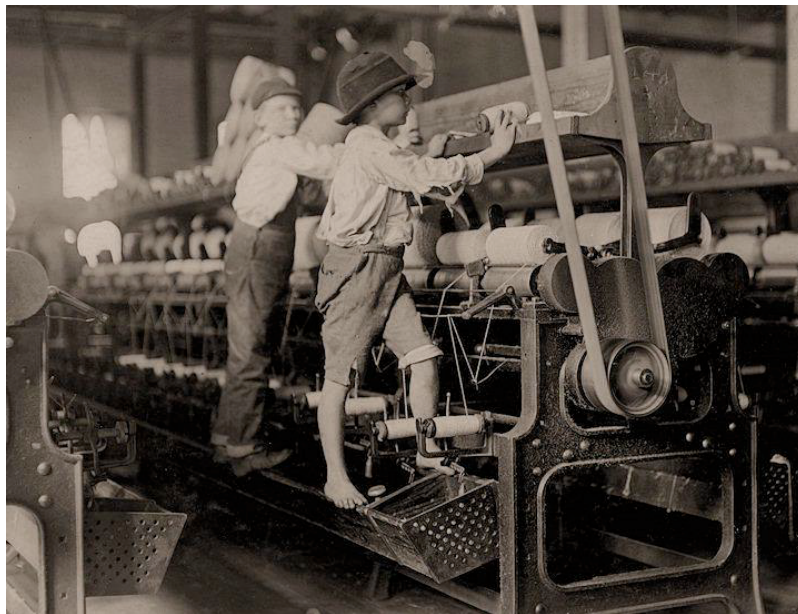
Fotografija koja prati aktualnu vijest mora biti svježije snimljena. Ukoliko nema mogućnosti da se napravi fotografija koja bi mogla pratiti tekst, moguće je da se iz arhive izvuče starija fotografija koja bi mogla pridonijeti shvaćanju samog novinskog teksta. Nerijetko se zna dogoditi da se u online izdanjima nekih novina više puta iskoristi jednaka fotografija, što zbunjuje krajnjeg korisnika tj. čitaoca. Isto kao što žele čitati najnoviju verziju vijesti, čitatelji žele da i fotografija bude najnovija moguća. Repriziranjem fotografija ili prečitim korištenjem starog zapisa, moguće je u potpunosti izgubiti povjerenje čitatelja.

Prilikom izbora fotografije koja će pratiti tekst, potrebno je uskladiti ton teksta sa tonom fotografije. Od emocija, gledišta na vijest pa do same boje koja je dominantna na fotografiji. Šarenilo stvara dojam neozbiljnosti, pa je potrebno imati pod kontrolom količinu zasićenosti tona. Ukoliko se koristi crno-bijela fotografija, težina se prebacuje na igru svjetla i sjene te kontrasta.

Foto novinarstvo priča određenu priču pomoću fotografija. Prenosi objektivnu informaciju o trenutnom zbivanju i približava tematiku čitaocu. Kao i kod pisanja tekstova od strane novinara, fotografi koji dokumentiraju događanja se trebaju pridržavati etičkih načela.

2.3.2 Dokumentarna fotografija

Pod pojmom dokumentarna fotografija, misli se prvenstveno na fotografiju trenutaka koji su relevantni za povijest i svakodnevni život čovjeka kroz vrijeme. Takva fotografija je usmjerena prema objektivnoj stvarnosti i služi za dokumentiranje trenutka u kojemu je nastala. Trenuci su vezani sa specifičnom društvenom i socijalnom tematikom. Često nastaje u trenucima ratova, pobuna, prosvjeda. Ratne fotografije često prikazuju vojnike kao heroje i junake. Prikazom takvih fotografija se u gledatelju stvaraju egzistencijalna pitanja te poistovjećivanje sa subjektima na fotografiji. Dokumentarna fotografija može slijediti jednu temu koja se razvija s vremenom, dok foto-novinarstvo slijedi priču u realnom vremenu. [6]

Slika 6 Primjer dokumentarne fotografije

Nerijetko same dokumentarne fotografije izazivaju veliku pažnju publike. Ukoliko su zanimljive i šokantne, publika reagira na njih i potakne se društveno-politička diskusija i promjena u društvu.

2.3.3 Modna fotografija

Suvremena modna fotografija se može podijeliti na reklamnu modnu fotografiju te modne editorijale koji izlaze u časopisima. Modna fotografija kao funkciju ima reklamiranje proizvoda; odjeća, nakit, šminka ili nešto slično. Cilj je prezentacija željenog proizvodnja, kako bi u gledatelju stvorili želju za kupnjom tog modnog proizvoda. Fotografije koje se nalaze u modnim časopisima u većini slučajeva su povezane sa tematikom određenog broja časopisa, kao i sa samim tekstom uz koji su predstavljene. Nerijetko editorijali nemaju teksta, nego dolaze samo uz naslov, s obzirom da je cijela priča ispričana kroz fotografije.[7]

Slika 7 Steven Meisel, model Sessilee Lopez

2.4 FOTOMANIPULACIJA

2.4.1 Početak manipulacije

Manipulirana fotografija obuhvaća široko područje stilova, metoda, tehnika i motivacija. Od početka same fotografije postoji i manipuliranje istima. Razlozi fotomanipulacije mogu biti razni, a najčešće su to politika, promidžba i marketing, ali nerijetko i umjetnost. U početku se koristila višestruka ekspozicija, tehnike povećavanja i smanjivanja, montaže, retuširanje i slično. Kod portreta bi se mijenjala boja, dok bi se kod pejzaža spajale fotografije sa različitim vremenima ekspozicije kako bi se prikazalo više tonova i detalja.

Jedna od prvih poznatijih upotreba manipulacije je s kraja 19 stoljeća, kad je glava američkog predsjednika Lincolna bila stavljena na tijelo druge osobe. [8,9]

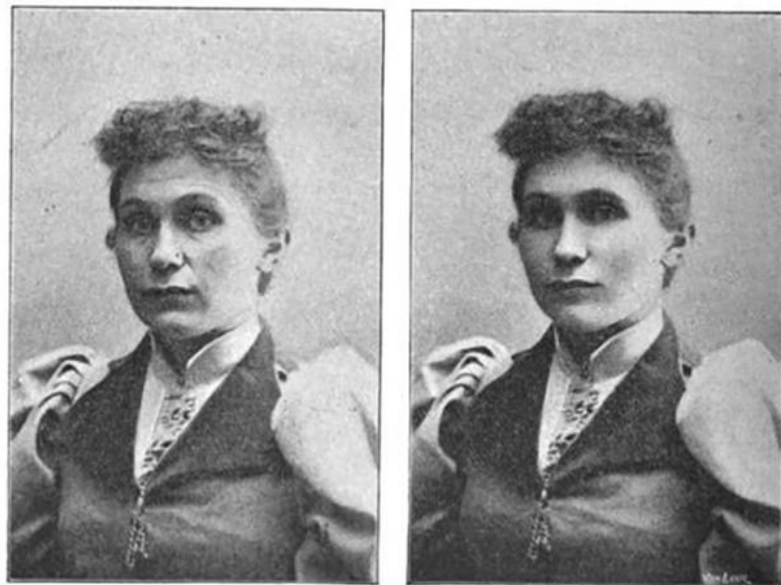

Slika 8 Jones, negativ fotografije Fratri kapucini, 1846.

Poznata je i fotografija od engleskog fotografa Richarda Jonesa, koji je zanat učio kod samog Talbota. Na fotografiji se nalaze fratri kapucini, njih četvero. Pozadina je bijela i na prvi pogled na fotografiji se ne može primijetiti ništa posebno. No, kad se pogleda negativ te fotografije, vidi se da je u pozadini iza četvorice kapucina bio i peti. Uz pomoć tinte, na negativu se izbacio peti kapucin sa negativa, i on se uopće ne vidi kad se negativ razvije. Razlog zašto je prekriven peti kapucin nije poznat; moguće da je bio netko nepoželjan, nije bio u skladu sa kompozicijom ili nešto treće. Činjenica je da je već u samom početku fotografiranja postojala mogućnost za fotomanipulacijom.

2.4.2 Retuširanje

Retuširanje je najčešće korišteno od strane fotografa koji se bave portretnom fotografijom. S obzirom da je dagerotipija bila vjerni prikaz realnog stanja, najčešće se isticala svaka nepravilnost na licima portretiranih osoba; od bora i pora do ožiljaka. Retuširanje na dagerotipiji je prilično komplicirano, no postojali su studiji koji su te usluge nudili. Moguće je bilo izgladiti bore, posvijetliti oči, ugladiti crte lica, posvijetliti sjene oko nosa i ustiju, itd., i tako višestruko pomladiti sami model. Razvojem fotografije kao i razvojem medija na kojemu je fotografija bila snimljena, mijenjali su se i zahtjevi za retušerima. Većinom su se pomlađivale žene, kako bi izgledale atraktivnije nego što su u realnosti. Već tu je početak društvenog pritiska na što bolje fotografije, kako ne bi «ispali stariji».

Slika 9 Primjer retuširane dagerotipije

2.4.3 Foto manipulacija kao društvena manipulacija

Osim već spomenutog portreta Abrahama Lincolna, postoje i razni drugi primjeri korištenja foto manipulacije kako bi se poslala određena poruka društvu. Postoje primjeri herojskih fotografija iz rata, sa prizorima koji se nikad nisu dogodili, ali su iskombinirani iz višestrukih fotografija. Počeci propagande su bili u tekstualnom obliku, a kasnije i u obliku ilustracija, plakata i letaka. No i fotografija je odigrala svoju ulogu u oblikovanju javnog mijenja. Staljin je redovito koristio retuširanje u svoje društveno-političke svrhe. Primjer je fotografija Lenjina i Staljina, na kojoj je Staljin izglađenog tena i višljeg stasa, kako bi izgledao kao impozantan nasljednik Lenjina. Kasnije se, s obzirom na svađe sa najbližim suradnicima, redovito odstranjivalo nepoželjne osobe i političare sa zajedničkih fotografija.

Slika 10 Lenjin i Staljin, sa vidljivim retuširanjem

Osim u političke svrhe, foto manipulacija se koristi i u redovnim novinama. Tako je National Geographic na svojoj naslovnici objavio fotografiju koja je iskrivljena slika stvarnosti; kako bi obje piramide stale u format samog časopisa, pomaknuli su ih tako da izgledaju puno bliže jedna drugoj nego što stvarno jesu.

Slika 11 Naslovnica National Geographica iz 1980.

Poznat je i slučaj sa O.J. Simpsonom, kojeg je Time magazine izmijenio za svoju naslovnicu tako da je zatamnio uglove (vignette) i smanjio zasićenost boja kontrast, pa je sam Simpson izgledao puno strašnije nego što u stvarnosti jest.

Foto manipulacija se često koristi u modnoj fotografiji, gdje se stvaraju nerealni standardi za čitatelje. Tako nerijetko budu objavljene fotografije nerealno visokih ili mršavih modela, u pozama tijela koje nisu moguće. Jedna od poznatijih foto manipulacija je fotografija Grace Jones, u pozi koju nije moguće reproducirati. Fotografija je nastala spajanjem višestrukih fotografija, a sam gledatelj ne može odmah dokučiti da se ne radi o originalu.

Osim tih, postoje još mnogi primjeri; većinom u reklamnim fotografijama i editorijalima, gdje se koža lica do neprepoznatljivosti izgadi, mijenja kontura lica, boja kose, a nerijetko i boja kože. U nekim državama postoje zakoni koji štite potrošače od reklama koje su nerealne, tako da nije moguće na reklamni proizvoda za lice imati fotografiju koja pretjerano odskače od realnosti.

Slika 12 Grace Jones, naslovnica albuma *Island Life*

2.5 FOTOGRAFIJA KAO UTJECAJ NA DRUŠTVO

Fotografija koja se koristi u medijima u većini slučajeva pokušava prikazati istinitost, na objektivni i stvaran način. Zbog te težnje prema istini, te fotografije imaju snagu autentičnosti, i uzimamo ih kao objektivni prikaz određenog trenutka u povijesti. Fotografija omogućuje gledatelju da indirektno sudjeluje u životu subjekta sa fotografije; pregledavanjem načina života, rada ili nekih drugih životnih situacija, gledatelj je u mogućnosti približiti se stvarnim osjećajima koje je subjekt imao u trenutku fotografiranja. Osim povezivanja, fotografija omogućuje da svi ljudi vizualno dožive mjesta koja inače nikad u životu ne bi mogli vidjeti. Upravo je to bio jedan od snažnijih utjecaja fotografije prilikom prelaska iz izoliranog društva u društvo koje je spremno ući u industrijsku revoluciju. Osim toga, fotografija je služila kao mjerilo po kojemu su ljudi kopirali tuđe živote; od oblačenja, oponašanja životnog stila do uređenja životnog prostora. [10]

Zbog toga se postavlja pitanje koliko zapravo smijemo vjerovati današnjim fotografijama; da li se može uzimati zdravo za gotovo ono što vidimo u medijima, ili treba konstantno biti sa aktiviranim kritičkim okom, koje će moći prepoznati nelogičnosti i promjene na fotografijama? Foto manipulacija je danas dostupnija i jednostavnija nego ikad dosad, te je samim time gotovo nemoguće naići na fotografiju u medijima koja nije barem na neki način obrađena i promijenjena. Od sitnih promjena kao što su uklanjanje grešaka, pa do većih promjena kao što su pomlađivanje, spajanje više fotografija u jednu, mijenjanje boja, itd.

3 EKSPERIMENTALNI DIO

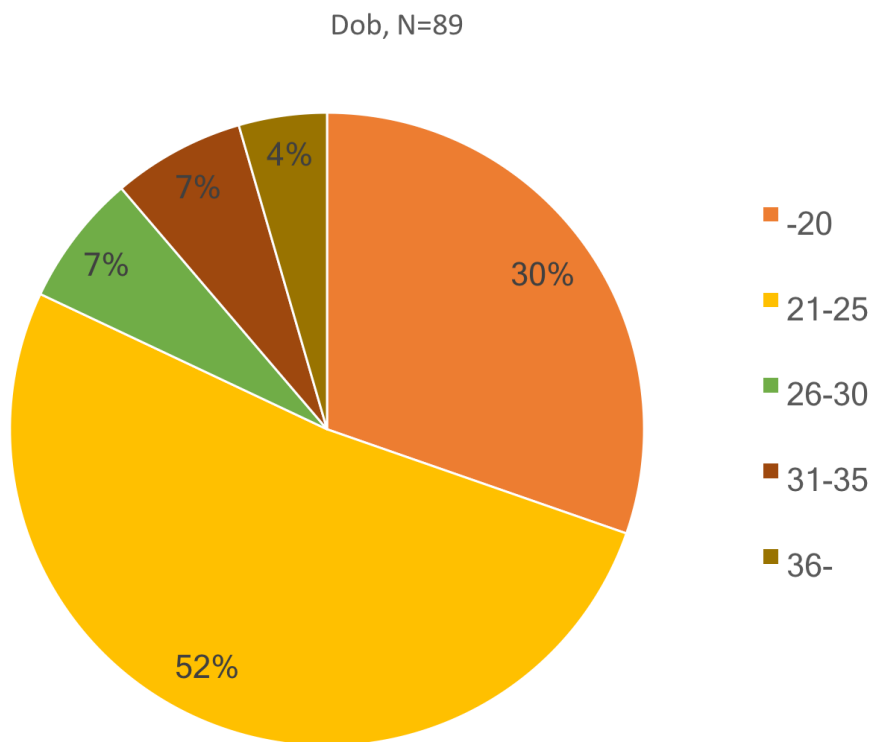
3.1 METODOLOGIJA

U eksperimentalnom dijelu je provedeno istraživanje korištenjem online ankete. Pitanja koja su postavljena u anketi su povezana uz doživljaj vjerodostojnosti fotografija koje su prikazane. Anketirane osobe su pitane koliko općenito vjeruju fotografijama u tiskanim medijima te koliko vjeruju fotografijama u elektroničkim medijima. Nakon toga su im prikazane različite fotografije, gdje se pitalo koliko vjerodostojnom (da je autentična te da prikazuje opisani naslov) smatraju fotografiju koja je prikazana.

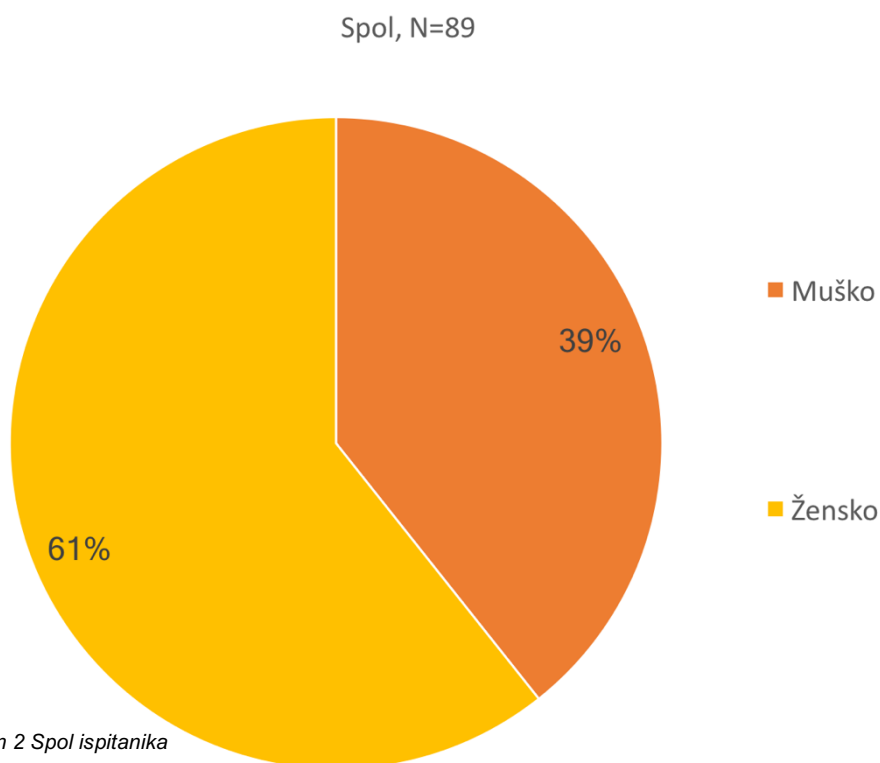
Moguće je bilo odgovoriti od 1 (nimalo ne vjerujem) do 5 (u potpunosti vjerujem).

3.2 REZULTATI I RASPRAVA

Sveukupno je na anketu odgovorilo 89 ispitanika. Podjela ispitanika s obzirom na dob i spol je sljedeća:

Grafikon 1 Dob ispitanika

Grafikon 2 Spol ispitanika

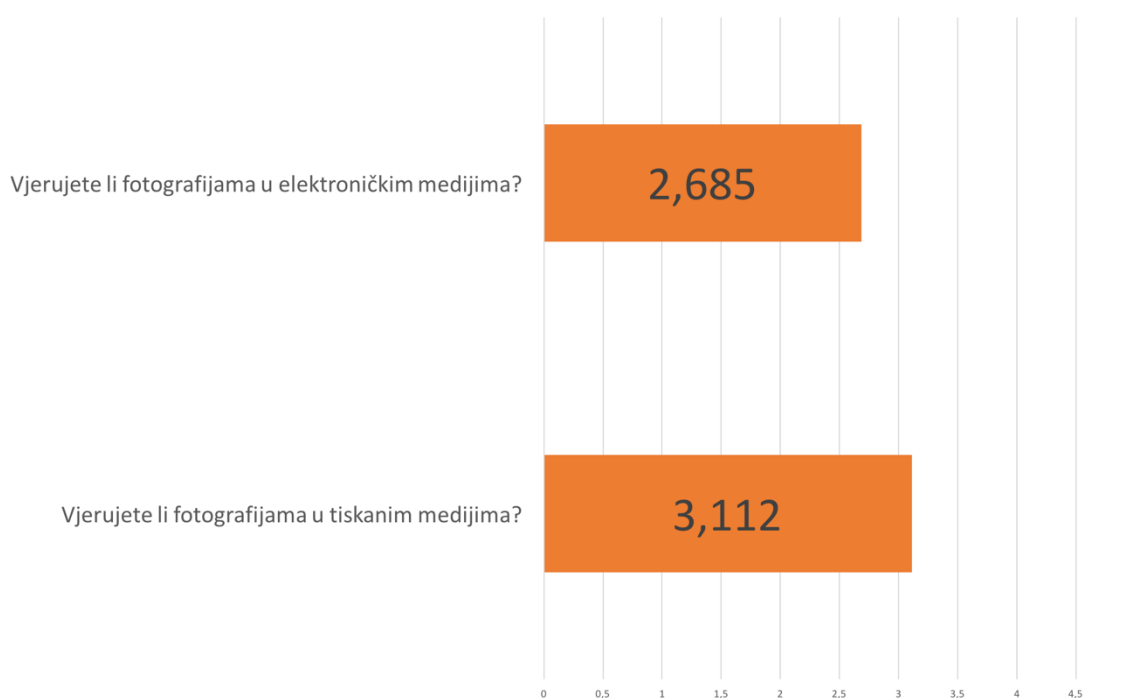
Prvo pitanje: Vjerujete li fotografijama u tiskanim medijima?

Drugo pitanje: Vjerujete li fotografijama u elektroničkim medijima?

Prosječni odgovor na prvo pitanje je 3,112.

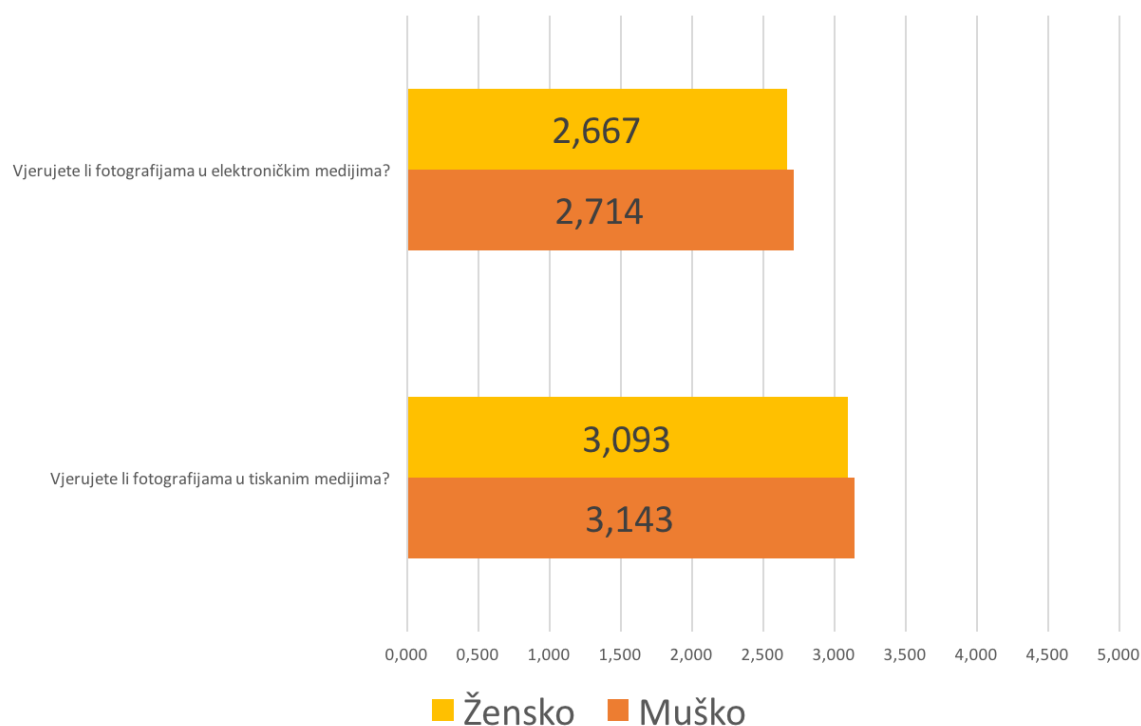
Prosječni odgovor na drugo pitanje je 2,685.

Iz rezultata je vidljivo da su ispitanici u prosjeku suzdržani oko toga vjeruju li fotografijama u medijima ili ne. S obzirom da je cilj medija da informira javnost o događajima te da im pruži objektivnu sliku o novostima, očekivalo se da će prosječni odgovor biti viši. Rezultat pokazuje da anketirani ne vjeruju u potpunosti medijima i da smatraju da je moguće da fotografije koje su predstavljene u medijima nisu objektivne.

Grafikon 3 Istinost fotografija u medijima

Kad raščlanimo odgovore po spolu, rezultati su sljedeći:

Grafikon 4 Vjerovanje u istinitost s obzirom na spol

Možemo zaključiti da ne postoji velika razlika u općenitom doživljaju fotografija po tipu medija, s obzirom na spol. Također možemo primijeniti da i muški i ženski ispitanici više vjeruju tiskanim nego elektroničkim medijima. Jedan od mogućih razloga je činjenica da se u današnje vrijeme manipulacija fotografija povezuje sa elektroničkim medijima, gdje dobivamo veću količinu fotografija koje su na neki način manipulirane. Posljedično se događa to da ispitanici više vjeruju fotografijama u tiskanim medijima, iako se one danas jednako lako mogu manipulirati kao i fotografije objavljene u elektroničkim medijima. Nerijetko se u novinskim člancima tiskanog i elektroničkog izdanja nalaze jednake fotografije.

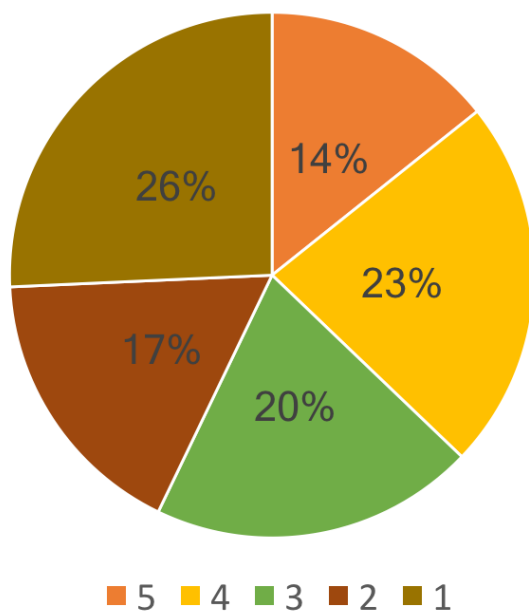

Slika 13 Prva fotografija sa opisom "Djevojka se nalazi u polju", te prikaz kako je nastala fotografija

Na prvoj fotografiji koja je predstavljena ispitanicima, prikazana je djevojka koja se naizgled nalazi u polju. Kad pogledamo drugu fotografiju gdje je prikazano kako je nastala fotografija, vidimo da je djevojka usred grada, a ne u polju. Fotografija je izabrana kao primjer fotografije koja zbog kadriranja ili pozadine može stvoriti drugačiji dojam od realnosti.

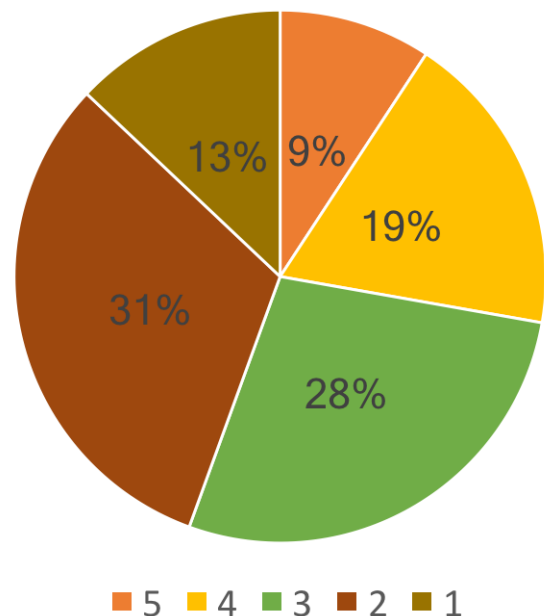
Prosječni odgovor je 2,809. Ispitanici nisu u potpunosti uvjereni da se djevojka zaista nalazi u polju, a rezultat je između referentnih vrijednosti za uvjerenost u fotografije koje se nalaze u tiskanim i elektroničkim medijima. Kad pogledamo rezultate po spolu, nešto veću ocjenu je dao muški dio ispitanika (2,829 u odnosu na 2,796), no rezultati previše ne odudaraju međusobno.

Djevojka se nalazi u polju, muški dio ispitanika

Grafikon 5 Istinost fotografije 1, muški dio ispitanika

Djevojka se nalazi u polju, ženski dio ispitanika

Grafikon 6 Istinost fotografije 1, ženski dio ispitanika

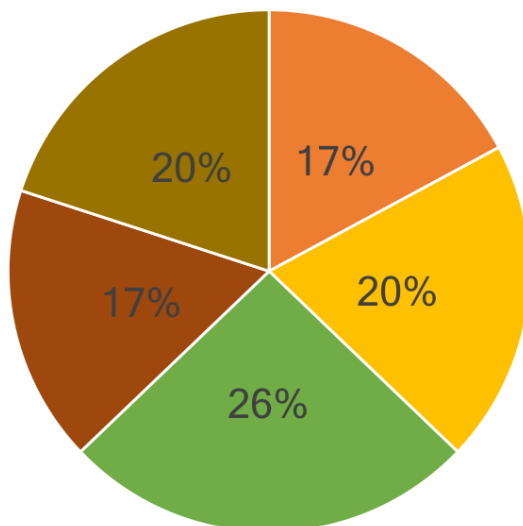
Slika 14 Druga fotografija "Podizanje zastave tijekom pada Berlina" te njezin original

Na drugoj fotografiji koja je predstavljena ispitanicima, prikazana je povijesna fotografija podizanja zastave prilikom pada Berlina u II. svjetskom ratu. Iako je prizor na fotografiji prikazan u većini povijesnih knjiga vezanih uz tematiku, sam nastanak fotografije je manje poznat. Naime, Yevgeny Khaldei, fotograf Sovjetske armije iz Moskve, je naručio da se sašije velika zastava. Zatim je zajedno sa ruskim vojnicima otišao na vrh Reichstaga u Berlinu, gdje su mu oni pozirali za potrebe fotografiranja, nekoliko dana nakon pada Berlina. Tamni oblaci dima su naknadno dodani na fotografiju. Fotografija je izabrana kao primjer dokumentarne fotografije, koja bi gledatelju trebala prikazati činjenično stanje, no ipak je modificirana kako bi ostavila snažniji utisak.

Prosječni odgovor je 3. Kao i u prethodnom slučaju, ispitanici nisu u potpunosti uvjereni u istinitost fotografije. Rezultat je i dalje unutar granica vjerovanja u istinitost fotografija u tiskanim i elektroničkim medijima.

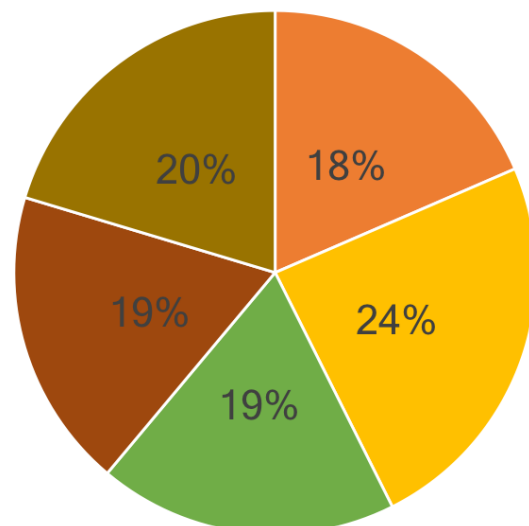
Kad pogledamo rezultate po spolu, nešto veću ocjenu je dao ženski dio ispitanika (3,019 u odnosu na 2,971), no rezultati previše ne odudaraju međusobno.

Podizanje zastave u Berlinu, muški dio ispitanika Podizanje zastave u Berlinu, ženski dio ispitanika

5 4 3 2 1

Grafikon 7 Istinitost fotografije 2, muški dio ispitanika

5 4 3 2 1

Grafikon 8 Istinitost fotografije 2, ženski dio ispitanika

Slika 15 Treća fotografija "Uspješno testiranje projektila u Iranu", te njezin original

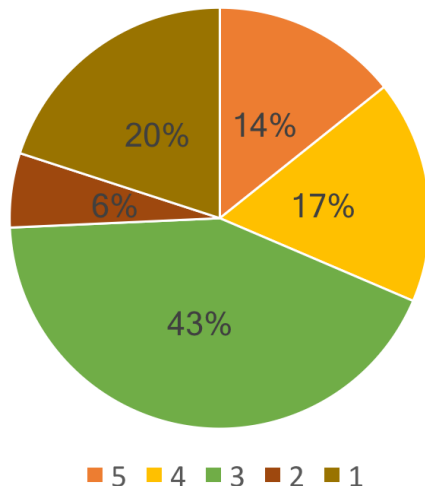
Na trećoj fotografiji koja je predstavljena ispitanicima, prikazano je lansiranje projektila u Iranu. Iako na prikazanoj fotografiji izgleda kao da je lansiranje uspješno prošlo, originalna fotografija nam pokazuje da je jedan od projektila zakazao. Iranske vlasti su naknadno manipulirali fotografijom i svjetskim medijima poslali prvu fotografiju, koja izgleda kao da su sva 4 projektila uspješno lansirana. Fotografija je izabrana kao primjer novinske fotografije, koja bi trebala prikazivati neki određeni događaj iz objektivnog gledišta. Kao i prve dvije, i ova fotografija je manipulirana na način da prikaže drugačiju istinu.

Prosječni odgovor je 3,247. Od svih 4 fotografija koje su prikazane ispitanicima, ova fotografija je dobila najvišu ocjenu istinitosti, tj. u prosjeku se ovoj fotografiji najviše vjerovalo da je istinita.

Rezultat je veći od iznosa vjerovanja u istinitost fotografija u tiskanim i elektroničkim medijima.

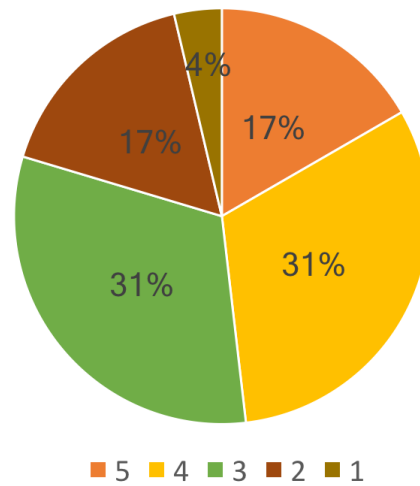
Kad pogledamo rezultate po spolu, veću ocjenu je dao ženski dio ispitanika (3,407 u odnosu na 3,0). Rezultat ženskog dijela ispitanika je ujedno i najviši rezultat u cijelom ispitivanju.

Uspješno testiranje projektila u Iranu, muški dio ispitanika

Grafikon 9 Istinitost fotografije 3, muški dio ispitanika

Uspješno testiranje projektila u Iranu, ženski dio ispitanika

Grafikon 10 Istinitost fotografije 3, ženski dio ispitanika

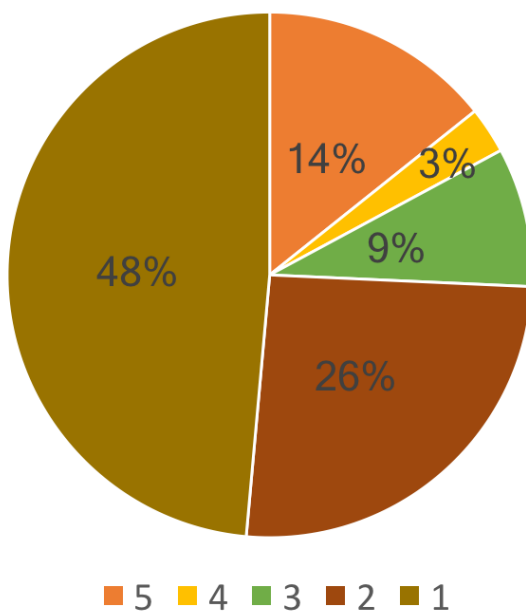
Slika 16 Četvrta fotografija "Prosvjed protiv Obame" i njezin original

Na četvrtoj fotografiji koja je predstavljena ispitanicima, prikazana je gomila ljudi ispred bivšeg američkog predsjednika Obame. Ispred njega se nalazi mnoštvo ljudi sa plakatima na kojima piše «Abortion» («Pobačaj»). Originalna fotografija je sa njegovog stranačkog skupa, i na njemu gomila ljudi ispred njega ima potpuno drugačiji natpis na plakatima, «Forward» («Naprijed»). Naslovnica je namjerno promijenjena od strane uredništva, kako bi se stvorila diskusija oko nečega za što nisu imali prikladnu fotografiju koja bi mogla dočarati namjeru urednika.

Zanimljivo je da je ova fotografija dobila najmanju ocjenu (1,899) tj. da većina ispitanika ne vjeruje da je istinita. Rezultat je ispod iznosa općenitog vjerovanja u istinitost fotografija u tiskanim i elektroničkim medijima.

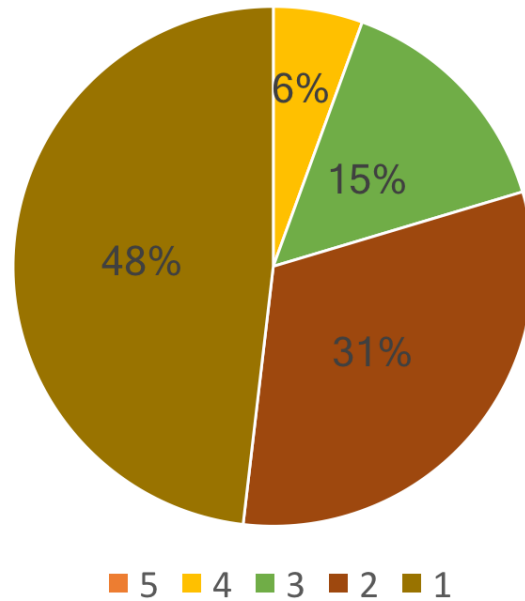
Kad pogledamo rezultate po spolu, veću ocjenu je dao muški dio ispitanika (2,086 u odnosu na 1,778). Rezultat ženskog dijela ispitanika je ujedno i najniži rezultat u cijelom ispitivanju.

Prosvjed protiv Obame, muški dio ispitanika

Grafikon 11 Istinitost fotografije 4, muški dio ispitanika

Prosvjed protiv Obame, ženski dio ispitanika

Grafikon 12 Istinitost fotografije 4, ženski dio ispitanika

4 ZAKLJUČAK

Porastom dostupnosti fotografije u medijima se povećala i vjerojatnost da je fotografija na neki način prošla kroz proces manipulacije. Iako postoje alati kojima se može provjeriti da li je na neki način fotografija promijenjena od svog izornog oblika, prosječni čitalac fotografiju veže direktno uz tekst i naslov s kojim je objavljena, bez potrebe da ulazi u procjenjivanje objektivnosti fotografije. S obzirom da se sve češće nailazi na fotografije u medijima koje očito nisu objektivne, tako raste i sumnja krajnjih korisnika u objektivnost istih.

Rezultati ankete pokazuju da su čitatelji većinom suzdržani oko davanja procjene da li je neka fotografija autentična ili ne, osim kad su prilično sigurni da se nešto zaista nije ili jest dogodilo na način kako je prikazano. Zanimljivo je zaključiti da upravo zbog te indiferentnosti odnosno ne zauzimanja stava oko objektivnosti fotografije, čak i fotografije koje su vidno promijenjene prolaze «test» tj. bivaju doživljene kao dovoljno objektivne da prate određenu vijest ili naslov.

5 LITERATURA

- [1] Michael R. Peres. (2007). *Focal Encyclopedia of Photography*, Focal press, London
- [2] Mikota, M. (2000). *Kreacija fotografijom*, V.D.T. PUBLISHING, Zagreb
- [3] http://repro.grf.unizg.hr/media/download_gallery/skripta%20za%20web.pdf
3.09.2017.
- [4] <http://iml.jou.ufl.edu/projects/Spring04/Vance/yellowjournalism.html>
3.09.2017.
- [5] <https://www.britannica.com/topic/journalism> 3.09.2017.
- [6] <https://digital-photography-school.com/documentary-photography-six-tips-for-creating-a-legacy/> 3.09.2017.
- [7] Jade L. (2012). *Fashion Photography 101: A Complete Course for the New Fashion Photographers*, Pixiq, An Imprint of Sterling Publishing, New York and Asheville
- [8] <http://twistedstifter.com/2012/02/famously-doctored-photographs/> 3.09.2017.
- [9] <http://www.fot-o-grafiti.hr/novosti/foto-press/fotografske-manipulacije-prije-photoshopa> 3.09.2017.
- [10] S. Sontag, *Eseji o fotografiji*, (Ž. Papić, ur.), Beograd, radionica SIC, 1982.

6 POPIS SLIKA I GRAFIKONA

Slika 1 Camera obscura	2
Slika 2 Niepce - Pogled s prozora	3
Slika 3 Leica	4
Slika 4 Sin Russella Kirscha, jedna od prvih skeniranih fotografija	5
Slika 5 Naslovnica Gazette de France iz 1775	7
Slika 6 Primjer dokumentarne fotografije	9
Slika 7 Steven Meisel, model Sessilee Lopez	10
Slika 8 Jones, negativ fotografije Fratri kapucini, 1846.	11
Slika 9 Primjer retuširane dagerotipije	12
Slika 10 Lenjin i Staljin, sa vidljivim retuširanjem	13
Slika 11 Naslovnica National Geographica iz 1980.	14
Slika 12 Grace Jones, naslovnica albuma Island Life	15
Slika 13 Prva fotografija sa opisom "Djevojka se nalazi u polju", te prikaz kako je nastala fotografija	21
Slika 14 Druga fotografija "Podizanje zastave tijekom pada Berlina" te njezin original	23
Slika 15 Treća fotografija "Uspješno testiranje projektila u Iranu", te njezin original	25
Slika 16 Četvrta fotografija "Prosvjeda protiv Obame" i njezin original	27
Grafikon 1 Dob ispitanika	18
Grafikon 2 Spol ispitanika	18
Grafikon 3 Istinitost fotografija u medijima	19
Grafikon 4 Vjerovanje u istinitost s obzirom na spol	20
Grafikon 5 Istinitost fotografije 1, muški dio ispitanika	22
Grafikon 6 Istinitost fotografije 1, ženski dio ispitanika	22
Grafikon 7 Istinitost fotografije 2, muški dio ispitanika	24
Grafikon 8 Istinitost fotografije 2, ženski dio ispitanika	24
Grafikon 9 Istinitost fotografije 3, muški dio ispitanika	26
Grafikon 10 Istinitost fotografije 3, ženski dio ispitanika	26
Grafikon 11 Istinitost fotografije 4, muški dio ispitanika	28
Grafikon 12 Istinitost fotografije 4, ženski dio ispitanika	28